

**BUGUNGI KUNDAGI DUNYODA TARG‘IBOT
TEXNOLOGIYALARI*****Mamajonova Sarvinozxon Odiljon qizi****Qarshi davlat texnika universiteti Oziq-ovqat texnologiyasi ta'lim yo'nalishi**702 -24 OOT guruh talabasi****Abdusalomova Husnora Akmal qizi****Qarshi davlat texnika universiteti Oziq -ovqat texnologiyasi ta'lim**yo'nalishi**702- 24 OOT guruh talabasi****Xolmuradov Bobur Bahrom o'g'li****TDTU "Oziq-ovqat texnologiyasi" ta'lim yunalishi o'qituvchisi****Tel. +998939335553***

Annotatsiya: Ushbu maqola zamonaviy dunyoda targ‘ibot texnologiyalarining rivojlanishi, ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy axborot vositalaridagi roli, shuningdek, odamlar ongiga ta'sirini o'rganadi. Targ‘ibotning psixologik asoslari, sun'iy intellektning o'rni, O'zbekiston qonunchiligidagi tartibga solish choralari va kelajakdagi oqibatlari tahlil qilinadi. O'zbek adabiyotidagi targ‘ibotga oid fikrlar ham kiritilgan bo'lib, targ‘ibotning ijobiy va salbiy tomonlari muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: targ‘ibot, texnologiya, ijtimoiy tarmoqlar, sun'iy intellekt, psixologiya, ommaviy axborot vositalari, manipulyatsiya, qonunchilik, raqamli savodxonlik, O'zbekiston.

Targ‘ibot insoniyat tarixida doimo muhim rol o'ynagan. Hozirgi vaqtda internet, ijtimoiy tarmoqlar va sun'iy intellektning rivojlanishi bilan targ‘ibot yangi darajaga ko'tarilgan. O'tgan asrlarda gazeta, radio va televideniye orqali tarqalgan targ‘ibot hozir har bir insonning qurilmasiga shaxsiy tarzda yetib boradi. O'zbekistonda ham ushbu texnologiyalar keng tarqalgan bo'lsa-da, ularni tartibga solish va jamiyatga ta'sirini baholash muhim masala bo'lib qolmoqda.

Zamonaviy targ'ibot texnologiyalari katta ma'lumotlar (big data), algoritmlar va sun'iy intellektga asoslanadi. Ijtimoiy tarmoqlar foydalanuvchilarning qiziqishlari, xatti-harakatlari va his-tuyg'ularini tahlil qilib, ularga moslashtirilgan kontentni taqdim etadi. Masalan, Facebook va Instagram kabi platformalar foydalanuvchilarning "layk"lari va sharhlarini o'rganib, ularga reklama yoki ma'lumot uzatadi [1]. Deepfake texnologiyalari esa soxta video va audio materiallar yaratish imkonini beradi, bu targ'ibotni yanada xavfli qiladi [2]. O'zbekistonda ham ijtimoiy tarmoqlarda soxta axborot tarqalishi kuzatilmoqda, bu esa aholining raqamli savodxonligini oshirish zarurligini ko'rsatadi [3].

Targ'ibotning samaradorligi psixologik omillarga bog'liq. Zamonaviy texnologiyalar odamlarning zaif tomonlarini aniqlash va ularga his-tuyg'u orqali ta'sir qilish imkonini beradi [4]. O'zbek yozuvchisi Cho'lpon "Kecha va Kunduz" romanida targ'ibotning inson ruhiyatiga ta'sirini tasvirlagan bo'lsa [5], zamonaviy o'zbek adibi Ulug'bek Hamdam "Adolat" asarida axborotning odamlar hayotiga ta'sirini zamonaviy nuqtai nazardan yoritgan [6].

O'zbekistonda targ'ibot texnologiyalarini tartibga solish uchun bir qator qonunlar qabul qilingan. "Axborotlashtirish to'g'risida"gi qonun internetdagi axborot tarqatishni nazorat qilishni ko'zda tutadi [7]. "Ommaviy axborot vositalari to'g'risida"gi qonun esa soxta axborot tarqatishga qarshi choralarni belgilaydi [8]. Biroq, sun'iy intellekt va deepfake kabi yangi texnologiyalarni tartibga solish uchun qonunchilik hali yetarli darajada rivojlanmagan.

Targ'ibot texnologiyalarining ijobiy va salbiy jihatlari quyidagi jadvalda keltirilgan:

1-jadval

Jihati	Ijobiy tomonlari	Salbiy tomonlari
Ijtimoiy ta'sir	Ijtimoiy muammolarni hal qilish	Ishonchsizlik va qutblanish
Texnologik imkoniyat	Tez axborot tarqatish	Deepfake va manipulyatsiya

Shaxsiy daraja	Moslashtirilgan ta'lim va reklama	Maxfiylikning buzilishi
----------------	-----------------------------------	-------------------------

Targ'ibot texnologiyalari kelajakda virtual reallik va sun'iy intellektning rivojlanishi bilan yanada kuchayishi mumkin [11]. O'zbekistonda bu jarayonni tartibga solish uchun qonunchilikni yangilash va xalqaro tajribani o'rganish zarur [12]. Agar bunday choralar ko'rilmasa, targ'ibot jamiyatni boshqarish vositasiga aylanishi mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, bugungi kundagi targ'ibot texnologiyalari insoniyat uchun katta imkoniyatlar va xavf-xatarlarni birga olib kelmoqda. O'zbekistonda bu sohada qonunchilikni rivojlantirish, raqamli savodxonlikni oshirish va axloqiy me'yorlarni joriy qilish dolzarb vazifadir. Prezident Shavkat Mirziyoyevning fikricha, "Raqamli texnologiyalar taraqqiyotning muhim omillaridan biri bo'lib, ularni to'g'ri boshqarish va xalq manfaatiga yo'naltirish dolzarb masaladir" [13]. Targ'ibotning kelajagi nafaqat texnologiyaga, balki jamiyatning o'ziga ham bog'liq.

ADABIYOTLAR

1. Zuboff, S. *The Age of Surveillance Capitalism*. PublicAffairs, 2019.
2. Tufekci, Z. *Engineering the Public: Big Data and the Future of Propaganda*. Computational Propaganda Journal, 2018.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Axborot va kommunikatsiya agentligi. *Internetdagi soxta axborotga qarshi kurash*, 2023.
4. Kahneman, D. *Thinking, Fast and Slow*. Farrar, Straus and Giroux, 2011.
5. Cho'lpon. *Kecha va Kunduz*. O'zbekiston Nashriyoti, 1936.
6. Hamdam, U. *Adolat*. Sharq Nashriyoti, 2020.
7. O'zbekiston Respublikasining "Axborotlashtirish to'g'risida"gi qonuni. 2020.
8. O'zbekiston Respublikasining "Ommaviy axborot vositalari to'g'risida"gi qonuni. 2019.
9. Sog'liqni saqlash vazirligi. *Ijtimoiy tarmoqlarda sog'liq targ'iboti*, 2022.

10. Wardle, C., & Derakhshan, H. *Information Disorder*. Council of Europe Report, 2020.
11. Harari, Y. N. *21 Lessons for the 21st Century*. Spiegel & Grau, 2018.
12. Xalqaro Internet Jamiyati (ISOC). *Digital Propaganda Regulation*, 2021.
13. Mirziyoyev, Sh. *Raqamli texnologiyalar va taraqqiyot*. Toshkent, 2022.